

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 140. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius03val-shoot-idm139651354899680.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

II.

En ny evangelisk Rimstok er bevaret i følgende Udgaver og Tryk:

1. *Originaludgaven*, trykt i København 1554. Fortalen er ikke dateret, men da Palladius sender Sognedegnene den "til Nyt aars gaffue", maa Skriftet vel være udkommet ved Aarets Begyndelse.²

Trykket bestaar af 12 Blade, sign. A-B, med 20 Linjer paa Siden. Formatet er lille Oktav, som den facsimilerede Gengivelse af Titelbladet, ndf. S. 145, viser. Træsnittet paa Titelbladet forestiller Palmesøndag. Bogtrykkerens Navn er ikke meddelt, men Udstyret svarer som i de foran ^{*} _— ^{*} 141 udgivne anonyme Tryk til samtidige navngivne Tryk af Hans Vingaard (se foran S. 16 med Henvísninger)¹.

Exemplar af Udgaven findes i d. kgl. Bibliothek.

2. *København-Tryk* u. A. Dette Tryk, hvis Titelblad omstaaende er gengivet, bestaar af 8 Blade. Hverken Bogtrykkerens Navn eller Trykaaret er meddelt. Trykket maa derfor dateres efter Sproget (Ortografien) og det typografiske Udstyr, og kan herefter tidfæstes til første Halvdel af 17. Aarh.

I mange Henseender adskiller denne Udgave sig fra Originaludgaven.

Den mest iøjnefaldende Forskel er, at de latinske Overskrifter er ombyttede med danske: *In Quinquag*: er erstattet med *Fastelavns Søndag*, *Inuocauit* med *Første Søndag i Faste*, *Ascensionis* med *Christi Himmelfarts Dag* osv. (se Noterne ndf. S. 158 f.).

Dernæst er Helligdagens Rækkefølge bragt i nærmere Overensstemmelse med Alterbogen: 6. og 7. Søndag efter Hellig tre Kongers Dag er udeladt, og Rimene flyttet til 27. og 26. Søndag efter Trinitatis, hvorved man har faaet et Rimpar til den manglende 27. Søndag og faaet Rimet til Joh. 6 erstattet med et Rim til den almindelige Søndags Text: Matth. 11. Mariæ Bebudelsesdag og St. Hansdag, der i Originaludgaven følger efter 4. og 6. Søndag e. Trin., er i denne Udgave ombyttede, saa de følger efter 6. og 4. Søndag e. Trin. (I Alterbogen 1556 følger de efter 4. og 3. Søndag e. Trin.). To Helligdage med dertil hørende Rim er tilføjede, nemlig: *S. Michels Dag* efter 18. Søndag e. Trin. og *Alle Helgens Dag* efter 23. Søndag e. Trin. Rimene til disse Dage lyder:

(*S. Michels Dag*) Matth. 18.

O Jesu Christ lad os bevar'
Din' hellig' stercke Engle Skar'

*
— 142

143

(*Alle Helgens Dag*) Matth. 5.

Jesus er Vey til Salighed/
Oc ey vor egen Hellighed.

Foruden disse reale Ændringer er der foretaget en Del af rent sproglig Art. Det har aabenbart været den ukendte Bearbejders Hensigt at tilvejebringe en fastere Rhythme, hvilket han har gennemført ved en kraftig Apostrofering; saaledes forandres *faar* [dvs. for] *de vise oc kloge* (ndf. S. 149 L. 23) til *for Visz' oc Klog'*, *Oc Pigen* (S. 156 L. 12) forandres til *Dend Pig'*, *Oc giffuer Ecteskab* (S. 149 L. 4) bliver *Giffu'r Ecteskab*, *Hør du Peder* (S. 148 L. 15) bliver *Hør du Pedr* osv. I nogle Tilfælde er Forkortelserne af rent grafisk Art, som naar *Du dræber Propheter* (S. 148 L. 12) ændres til *Du dræbr Prophetr*.

Af Overensstemmelser bør nævnes, at Udgaven har bevaret Henvísningerne til Matthæusevangeliet paa Skærtorsdag og Paaskedag, og at Trykfejlen *Matth. 24 for Matth. 23* (se Textrettelse ndf. S. 157) er overført uændret. Palladius' Forord er gengivet uden Forandringer.

Exemplar af Udgaven findes paa d. kgl. Bibliothek.

Naar der er givet en saa udførlig Beskrivelse af denne Udgave, tiltrods for at Ændringerne efter al Sandsynlighed er foretaget efter Palladius' Død, saa er det, fordi det var denne Udgave, der gik over i det 17. Aarhundredes Salmebøger under Palladius' Navn, mens ikke et eneste Genoptryk kendes af Originaludgaven.

Af Københavner-Trykket u. A. er følgende Udgaver og Optryk mig bekendt:

2 a. Et i det hele bogstavret Optryk af Rimstokken med Palladius' Fortale i den foran Bind II. 100 omtalte Bog af H. P. Resen: *Instructio Executionis Catecheticæ*. 1636. Rimstokken findes Bl. T. 3r og har følgende Titel:

D. P. P. \ Evangeliske Rjm- \ stok/ ofuer Søndages oc hel- \ lige Dages Evangelier om Aaret/ \for unge Folck oc 144 Børn/ etc. Dem saa- ledis/ ocsaa til brug oc nytte/ efter det som for er rørt.

2 b. Udgave af Rimstokken - uden Palladius' Fortale - og med tilføjede Rim til Epistlerne i 2. Del af R. Svendsen-Odense's Haandbog 1643. Overskriften (Bl. X 4v) lyder:

D. P. P. \ Euangeliske Rjmstock/ of- \ver Søndages oc hellige Dages Euangelier om Aaret: Sampt lige saa- \ dan en ofver Epistlerne/ nu nyligen \ tillagt.

Rimene er delt i to Parter med Overskrift *Første Part* og *Anden Part* svarende til Vinter- og Sommerhalvaaret.

Som Exempel paa Rimstokkens udvidede Form anfører jeg det første Rim:

*Første Advents Søndag
Euang. Matth. 21.*

Christus ind til Jerusalem reed/
Oss all' til Trøst oc Salighed.

Epist. Rom. 13.

Dis nærmer vor Gienløsning er/
Dis meer' skull' vi Gudfryctig vær'.

Exemplar af Haandbogen findes paa d. kgl. Bibliothek.

2 c. Optryk - uden Fortalen - i en Del Udgaver af Cassubens Salmebog, saaledes i Udg. 1661 S. 627, 1666 S. 686, 1677 S. 712 o. fl. Overskriften (Udg. 1661) er:

Doct. Petri Palladii Evangeliske \ Rjmstock/ ofver Søndages oc hellige Da- \ ges Evangelier/ om Aaret/ for unge Folck \ oc Børn/ &c dem saaledis til \ brug oc nytte.

I disse Udgaver er Trykfejlen *Matth. 24* rettet.

Til Trods for at En ny evangelisk Rimstok findes i Salmebøgerne langt ned i Tiden, er den dog ikke nogen Repræsentant for dansk Salmedigtning, og til Andagtssang - i Kirken eller i Hjemmet - har den næppe nogensinde været brugt¹

*